

СТИСЛИЙ ВИКЛАД

28 лютого Сполучені Штати та Ізраїль розпочали спільну військову операцію проти Ірану, що спричинило регіональну ескалацію на Близькому Сході та суттєво порушило функціонування світових товарних ринків і ланцюгів постачання. Україна не є стороною конфлікту на Близькому Сході, однак зазнає його непрямих наслідків через чотири ключові чинники, що мають безпосередні гуманітарні наслідки:

- **Обмеження військових постачань.** Упродовж перших двох тижнів конфлікту на Близькому Сході було витрачено обсяг ракет-перехоплювачів для систем протиповітряної оборони, що більш ніж удвічі перевищує поточну річну виробничу спроможність. Саме ці засоби Україна використовує для захисту від російських балістичних ракет. Водночас нарощення внутрішнього виробництва балістичних ракет у Росії дає їй змогу підтримувати масовані ударні атаки. Ослаблення протиповітряної оборони України підвищує частку успішних російських авіаударів по критичній інфраструктурі та великих населених пунктах, що має значні наслідки для безперервності надання основних послуг, зокрема електропостачання, теплопостачання в холодний період, водопостачання та медичної допомоги.
- **Уповільнення дипломатичних процесів і ризик затягування конфлікту.** Дипломатична увага поступово зміщується від України, тоді як поліпшення бюджетної ситуації в Росії зменшує зацікавленість Москви у переговорах про припинення війни. За відсутності домовленості про припинення бойових дій і на тлі весняного наступу Росії ризику для цивільного населення зберігаються, тоді як дипломатична увага зосереджена на інших напрямках.
- **Виклики для енергетичної системи.** Глобальні перебої в енергопостачанні та коливання цін зумовлюють зростання витрат для України як через канали імпорту, залежні від європейських країн, так і через внутрішні ціни на енергоносії. Разом із постійними повітряними ударами ці фактори можуть завадити Україні встигнути відновити енергетику до

опалювального сезону 2026–2027 років. Оскільки ціни на електроенергію для населення частково регулюються державою, частину зростання витрат доведеться покривати уряду та енергетичним компаніям, які вже мають значну заборгованість. Водночас підвищення цін на електроенергію в Європі може зменшити фінансові можливості донорів щодо надання допомоги Україні – саме в період зростання її потреб у зовнішньому фінансуванні.

- **Економічний тиск.** Зростання світових цін на добрива та паливо підвищує витрати агровиробників і може спричинити збої під час посівного сезону, що призводить до зниження обсягів сільськогосподарського виробництва. Це, ймовірно, спричинить зростання цін, зокрема на продукти харчування, що ще більше послабить фінансову стійкість населення та змушуватиме вдаватися до негативних стратегій виживання.

Хоча продовження конфлікту на Близькому Сході, ймовірно, продовжить і посилить ці наслідки, навіть швидка деескалація не усуне їх повністю. Це пов'язано з тим, що вже запущені процеси – зокрема у військових ланцюгах постачання, дипломатичній взаємодії, енергетичних системах та економіці – і надалі впливатимуть на ситуацію в Україні протягом найближчих трьох–шести місяців. Разом із внутрішніми викликами, спричиненими повномасштабним вторгненням Росії в Україну в лютому 2022 року, наслідки конфлікту на Близькому Сході посилюватимуть гуманітарний тиск у межах усіх трьох сценаріїв для України, опублікованих ACAPS 31 березня 2026 року: тривалий конфлікт без врегулювання, зниження інтенсивності бойових дій та ескалація війни.

У цьому звіті проаналізовано непрямі наслідки конфлікту на Близькому Сході та їхній гуманітарний вплив на Україну, які поки що не враховані в наявних аналітичних матеріалах. Аналіз базується на огляді вторинних даних, а також на трьох інтерв'ю з ключовими інформантами, проведених наприкінці березня – на початку квітня за участі контекстних, технічних та операційних експертів у сферах безпеки, енергетики та продовольчої безпеки в Україні.

Слід врахувати два обмеження. По-перше, складно прямо пов'язати зафіксовані та очікувані наслідки в Україні саме з конфліктом на Близькому Сході через вплив внутрішніх і міжнародних чинників, а також через динамічний характер самого конфлікту. По-друге, аналіз спирається на початкові та неповні дані, зокрема обмежену кількість інтерв'ю, що може не повністю відображати весь спектр поглядів і нових тенденцій. Цей звіт слід розглядати як аналіз поточної ситуації та її можливих наслідків у найближчі три–шість місяців станом на початок квітня 2026 року, а не як вичерпну оцінку чи прогноз.

ЗМІСТ

Чотири ключові наслідки для України	3
Військова та безпекова сфера	3
Дипломатія та мирний процес	4
Енергетичний сектор	5
Економіка та сільське господарство	6
Наслідки для гуманітарних потреб і операцій	7
Шкода для цивільного населення та ризики захисту	7
Вплив на енергосистему та критичну інфраструктуру	8
Засоби до існування та продовольча безпека	9
Зовнішнє фінансування та бюджетний тиск	9

ВСТУП

28 лютого Сполучені Штати та Ізраїль розпочали спільну військову операцію проти Ірану. У відповідь Іран завдав ракетних і дронівих ударів по Ізраїлю, США та країнах-союзниках США, зокрема Катару, Саудівській Аравії та Об'єданим Арабським Еміратам. Конфлікт суттєво обмежив комерційне судноплавство через Ормузьку протоку – ключовий морський коридор для постачання енергоносіїв, насамперед нафти та скрапленого природного газу (СПГ), якими активно торгують на світових ринках. У результаті виникли серйозні збої на глобальних товарних і енергетичних ринках, а також зросли витрати на енергоносії та ризики перебоїв у постачанні (ACAPS, 20.03.2026; IEA, станом на 10.04.2026; IEA, 12.03.2026).

8 квітня США та Іран домовилися про умовне припинення вогню на два тижні, однак це не призвело до ширшої деескалації чи стабілізації ситуації. Того ж дня Ізраїль завдав ударів більш ніж по 100 об'єктах у Лівані, а переговори між США та Іраном в Ісламабаді 11 квітня не дали результату щодо довгострокових домовленостей. Станом на момент підготовки звіту подальші переговори не відбулися. Ормузька протока також залишається фактично заблокованою як США, так і Іраном; при цьому 22 квітня Іран захопив два судна, що свідчить про відсутність реального припинення вогню та збереження ризиків подальшої ескалації (NYT, станом на 22.04.2026). Рівень невизначеності залишається високим щодо тривалості припинення вогню, перспектив сталого дипломатичного врегулювання та впливу ситуації на світові товарні ринки в найближчі тижні та місяці (AJ, 08.04.2026; BBC, станом на 15.04.2026; BBC, 14.04.2026; Reuters, 13.04.2026).

Конфлікт на Близькому Сході вже впливає на перебіг війни та гуманітарну ситуацію в Україні через чотири ключові напрями: військовий, дипломатичний, енергетичний та економічний. Хоча цей перелік не є вичерпним, саме ці взаємопов'язані чинники (детальніше розглянуті нижче) формують найбільш відчутний гуманітарний тиск. Зокрема, йдеться про зростання ризиків для цивільного населення через масштабні повітряні удари та тривалість війни, посилення перебоїв у постачанні електроенергії, води та наданні медичних послуг через навантаження на енергетичну систему, а також підвищення цін на продукти харчування і паливо, що знижує фінансову стійкість населення та уряду України.

ЧОТИРИ КЛЮЧОВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Військова та безпекова сфера

Найбільш прямим наслідком конфлікту на Близькому Сході для України є подальше скорочення запасів сучасних ракет-перехоплювачів для систем протиповітряної оборони, від яких вона критично залежить. Захист України від російських ракетних ударів значною мірою базується на використанні таких перехоплювачів, зокрема ракет Patriot Advanced Capability-3 (PAC-3) американського виробництва. Наразі це найбільш надійний засіб протидії зростаючій кількості балістичних ракет, які застосовує Росія (WSJ, 08.03.2025; Міністерство оборони України, 13.03.2026)¹. У перші дні конфлікту на Близькому Сході США та їхні союзники використали обсяг ракет PAC-3, що більш ніж удвічі перевищує їхню поточну річну виробничу спроможність. Водночас уже наявні обмеження з боку пропозиції (зокрема обмежені виробничі потужності та тривалі строки відновлення запасів) не дають змоги швидко поповнювати ці ракети та задовольняти зростаючий попит. У результаті запаси скорочуються швидше, ніж відновлюються, що поглиблює розрив між потребами та наявними ресурсами. Для України це означає подальше загострення дефіциту перехоплювачів саме в той період, коли Росія нарощує власне виробництво балістичних ракет і, відповідно, менше залежить від наслідків конфлікту на Близькому Сході. Такий дисбаланс у середньостроковій перспективі, ймовірно, послабить здатність України перехоплювати російські балістичні ракети, що підвищує ризик успішних атак по цивільному населенню та критичній інфраструктурі.

Для захисту своїх об'єктів у регіоні від іранських дронів і ракет США та їхні союзники використали майже 1 300 ракет-перехоплювачів PAC-3 упродовж перших 16 днів конфлікту на Близькому Сході (TKI, 05.03.2026; NYT, 13.03.2026; WSJ, 07.03.2026; RUSI, 24.03.2026). Для порівняння, з початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році Україна отримала приблизно 600 ракет PAC-3 (NYT, 09.03.2026). Водночас Росія активізувала застосування балістичних

ракет проти України, спираючись на розширення власних виробничих потужностей, які значною мірою захищені від впливу конфлікту на Близькому Сході. Хоча точні дані неможливо незалежно підтвердити, наявні оцінки свідчать, що наразі Росія виробляє приблизно 70–85 балістичних ракет щомісяця, включно із системами «Іскандер-М» і «Кинджал», порівняно з орієнтовно 50–65 ракетами на місяць у 2024 році (Euromaidan Press, 03.03.2026; TKI, 03.06.2025; TNV, 03.12.2025). Також за оцінками, близько 900 із понад 1 900 ракет, випущених по Україні у 2025 році, були балістичними (РБК-Україна, 17.03.2026; ISW, 31.12.2025; Euromaidan Press, 25.03.2026). Для порівняння, у 2024 році російські сили випустили по Україні близько 1 300 балістичних і крилатих ракет, з яких станом на 23 листопада 2024 року 194 були балістичними (ISW, 31.12.2024; Militarnyi, 24.11.2024).

Хоча після перших днів конфлікту на Близькому Сході темпи використання ракет-перехоплювачів PAC-3 знизилися, їхні запаси навряд чи вдасться швидко поповнити. Основна причина — уже наявні обмеження, зокрема недостатні виробничі потужності. Наразі США виробляють приблизно 600–650 ракет PAC-3 на рік; при цьому основний виробник, компанія Lockheed Martin, виготовила 620 таких ракет у 2025 році (The Defense Post, 07.01.2026; The Guardian, 08.07.2025; Reuters, 06.01.2026). У січні 2026 року уряд США та Lockheed Martin уклали угоду про збільшення виробництва до 2 000 ракет PAC-3 на рік, однак досягти такого рівня планують не раніше 2030 року (The Defense Post, 07.01.2026). Виробництво залишається обмеженим через залежність від спеціалізованих компонентів, зокрема мінералів, експорт яких обмежує Китай, а також через складні виробничі процеси, які важко швидко масштабувати. Додатковими чинниками є обмеження у сфері оборонних закупівель і фінансування у США (Reuters, 07.01.2026; FPRI, 16.03.2026; CSIS, 05.12.2026). **Крім того, виробництво PAC-3 має тривалі строки: виготовлення однієї ракети займає орієнтовно від 34 місяців до трьох років, що в умовах обмежених потужностей призводить до накопичення невиконаних замовлень** (United24 Media, 09.07.2025; House of Saud, 11.04.2026).

¹ Наразі Україна стикається з широким спектром повітряних загроз з боку Росії, зокрема дронами, крилатими та балістичними ракетами. До систем протиповітряної оборони України входять, зокрема, американські комплекси Patriot і франко-італійські SAMP/T. Обидві системи призначені для перехоплення різних типів загроз — як літаків, так і ракет — із застосуванням сучасних ракет-перехоплювачів. Балістичні ракети належать до найбільш складних цілей для перехоплення і потребують більш потужних технологічних можливостей. Саме тому такі системи, як Patriot — із застосуванням ракет-перехоплювачів типу PAC-3 (зокрема новіших модифікацій, як-от PAC-3 MSE), — та SAMP/T, яка використовує ракети Aster 30, відіграють ключову роль у захисті від балістичних ракет.

Водночас **Україна має дуже обмежену кількість альтернатив ракетам PAC-3**. Найближчий аналог — європейська ракета-перехоплювач Aster 30, однак наразі немає чітких підтверджень, що вона здатна повною мірою відповідати можливостям системи Patriot або замінити її в бойових умовах. До того ж Україна вже використала значну частину наявних запасів Aster 30 (Українська правда, 15.03.2025; CSIS, 23.03.2026; ТКІ, 26.05.2025). Очікується, що у 2026 році Україна отримає нові партії цих ракет, однак їхнє виробництво поки що обмежене, і суттєве зростання обсягів прогнозується не раніше 2028 року (Militaryni, 15.03.2026; Norsk Luftvern, 02.01.2026).

Окрім зазначених обмежень виробництва, подальший доступ України до ракет-перехоплювачів PAC-3 також залежить від рішень США, які формуються з урахуванням власних політичних і безпекових пріоритетів Вашингтона. Додаткові постачання американського озброєння в Україну через механізми НАТО можуть бути обмежені через наявні розбіжності між США та Альянсом. Водночас обмежені запаси PAC-3 у європейських країнах також можуть стримувати обсяги подальших передач (CSIS, 23.03.2026; РБК-Україна, 10.03.2026). Дефіцит ракет PAC-3, ймовірно, зробить критичну енергетичну інфраструктуру України більш вразливою до російських балістичних ударів, особливо з огляду на те, що країна входить у важливий період відновлення напередодні наступного холодного періоду, який розпочнеться у жовтні.

Дипломатія та мирний процес

Конфлікт на Близькому Сході, ймовірно, сповільнить просування мирних переговорів у війні Росії проти України. Основна причина — зміщення дипломатичної уваги США та погіршення умов для проведення переговорів. Це відбувається на тлі початку весняного наступу Росії, що додатково знижує тиск на Москву і зменшує її зацікавленість у переговорах або компромісах з Україною. Разом із перебоями на світових енергетичних ринках і можливим покращенням бюджетної ситуації Росії ці фактори можуть послабити як дипломатичні, так і економічні обмеження для Москви у короткостроковій перспективі та дозволити їй зосередитися на досягненні нових військових результатів в Україні. За оцінками, додаткові доходи бюджету в розмірі від 45 до 151 млрд дол. США, отримані завдяки зростанню цін на енергоносії,

можуть перекрыти прогнозований дефіцит бюджету Росії на 2025 рік у розмірі 72 млрд дол. США. Це зміцнить її фінансове становище у короткостроковій перспективі та зменшить стимули до переговорів, навіть попри наявні обмеження для довгострокового зростання доходів (KSE, 20.03.2026; UNN, 26.03.2026; OSW, 09.12.2025; Reuters, 19.01.2026).

Четвертий раунд мирних переговорів, запланований на початок березня в Абу-Дабі, не відбувся. Головною причиною стали ракетні та дроніві удари Ірану по Об'єднаних Арабських Еміратах і пов'язані з цим ризики для безпеки, через які місце проведення переговорів стало непридатним (Українська правда, 28.02.2026; Reuters, 01.03.2026). Зрив тристоронніх переговорів свідчить про суттєве зміщення дипломатичної уваги: оскільки США — ключовий посередник у переговорах між Україною та Росією — зосереджені на подіях на Близькому Сході, процес може значно сповільнитися. Це відбувається в умовах, коли переговори і без того ускладнені глибокими розбіжностями сторін щодо ключових питань, зокрема території України та гарантій безпеки (РБК-Україна, 26.01.2026; Reuters, 18.02.2026). Двосторонні контакти між США та Україною на початку березня тривали, що свідчить про збереження окремих каналів взаємодії. Водночас наразі немає ознак того, що у найближчій перспективі тристоронні переговори за участю Росії відновляться (ТКІ, 22.03.2026). Крім того, жоден інший міжнародний посередник (зокрема Китай, ЄС чи Туреччина) поки що не взяв на себе порівнянну активну роль у сприянні переговорам між Україною та Росією.

Глобальні збої на ринках і коливання цін, спричинені конфліктом на Близькому Сході, ймовірно, принесуть Росії принаймні короткострокове покращення бюджетної ситуації. Це, своєю чергою, зменшує зацікавленість Москви в переговорах щодо завершення війни проти України (Bloomberg, 03.04.2026; TE, станом на 07.04.2026; Reuters, 11.03.2026). Близько п'ятої частини світової торгівлі нафтою та СПГ проходить через Ормузьку протоку, і її блокування спричинило різке зростання світових цін на ці ресурси (Bruegel, 02.03.2026). Росія — один із найбільших виробників і експортерів енергоносіїв у світі, а доходи від нафти та газу формують 22–25% федерального бюджету. Попри санкції, вона отримує вигоду від зростання цін і перебоїв у постачанні на світових ринках (OIES, 26.02.2026). Бюджет Росії на 2026 рік формувався з розрахунку ціни на нафту марки Urals на рівні 59 дол. США за барель. За

оцінками, 27 лютого вона становила 40,94 дол. США, а вже 19 квітня зросла до 114,65 дол. США, що відображає швидку реакцію ринку після початку конфлікту 28 лютого (Bloomberg, 07.04.2026 та 03.04.2026; TE, станом на 19.04.2026). У результаті цього в березні доходи Росії від експорту нафти майже подвоїлися (IEA, 14.04.2026).

Подібна ситуація спостерігається і з доходами від газу. Після загострення конфлікту на Близькому Сході експорт російського природного газу до ЄС досяг рекордних рівнів у березні 2026 року. Це сталося після того, як Катар призупинив виробництво СПГ через удари по газовій інфраструктурі, що збільшило попит на альтернативні джерела (Reuters, 04.03.2026). Імпорт із російського заводу «Ямал СПГ» у першому кварталі 2026 року зріс на 17% порівняно з попереднім роком (Reuters, 01.04.2026). За перші три місяці 2026 року країни ЄС витратили приблизно 2,88 млрд євро (3,38 млрд дол. США) на газ із цього заводу, що зумовлено зростанням світових цін на СПГ після початку конфлікту на Близькому Сході (TE, станом на 17.04.2026; РБК-Україна, 10.04.2026). Водночас зростання доходів Росії обмежується низкою чинників: тривалістю перебоїв у постачанні, продажем нафти зі знижками обмеженому колу покупців, виробничими ризиками та лише частковим послабленням санкцій. Однак ці обмеження навряд чи повністю нівелюють короткострокові фінансові вигоди (AP, 18.04.2026; Reuters, 08.04.2026, 02.04.2026 та 06.03.2026; NYT, 07.04.2026).

Як зазначено в сценаріях ACAPS щодо України на 2026 рік, завершення війни між Україною та Росією цього року малоімовірне. **Затримки у мирних переговорах можуть ще більше затягнути процес досягнення навіть попередніх домовленостей про припинення вогню саме тоді, коли весняний наступ Росії підвищує безпосередні ризики для цивільного населення.** Подальші бойові дії, ймовірно, й надалі чинитимуть тиск на населення східних областей, де зосереджені основні наступальні дії, тоді як масовані повітряні удари (особливо по енергетичній та теплопостачальній інфраструктурі) і надалі становитимуть загрозу для всієї країни.

Енергетичний сектор

Енергетичний сектор України одночасно стикається з кількома ризиками саме в період підготовки до холодного періоду 2026–2027 років (жовтень–березень). Обмежені можливості протиповітряної оборони підвищують імовірність влучань по енергетичній інфраструктурі, тоді як зростання цін на природний газ у Європі збільшує вартість його імпорту для України, який є критично важливим для опалення, виробництва електроенергії та промислової діяльності. Ці два чинники можуть уповільнювати відновлювальні роботи та одночасно підвищувати вартість підтримання роботи енергосистеми. Навіть у разі деескалації конфлікту на Близькому Сході ціни на імпорт можуть знижуватися поступово, а не швидко повертатися до попереднього рівня, що посилюватиме фінансовий тиск на внутрішніх постачальників (КІІ, 06.04.2026). Водночас подорожчання пального збільшує витрати на роботу резервних генераторів, від яких критичні служби в Україні дедалі більше залежать під час відключень електроенергії.

Україна входить у весну 2026 року після найскладнішого опалювального сезону за понад десятиліття, а тривалі російські удари по критичній енергетичній інфраструктурі завдали додаткових пошкоджень і без того перевантаженій енергосистемі. **Період між завершенням опалювального сезону 2025–2026 років у квітні та початком наступного сезону в жовтні 2026 року є ключовим для відновлення: нижче споживання електроенергії та сприятливіші погодні умови створюють кращі можливості для ремонту.** Водночас наслідки конфлікту на Близькому Сході можуть звужити це «вікно» відновлення. Росія регулярно застосовує балістичні ракети для ударів по енергетичній інфраструктурі України, зокрема по електростанціях, мережах передачі, а також об'єктах видобутку і зберігання природного газу. **Конфлікт на Близькому Сході може посилити цю вразливість через скорочення кількості ракет-перехоплювачів Patriot PAC-3, необхідних для захисту таких об'єктів** (детальніше див. розділ про військові та безпекові чинники вище). Уже зараз Україна змушена визначати пріоритетні об'єкти для захисту, фактично залишаючи інші менш захищеними, особливо за межами великих міст. **Це підвищує ризик нерівномірних відключень електроенергії та тривалих перебоїв у регіонах із нижчим рівнем захисту** (KAS, 05.08.2026; КІІ, 06.04.2026).

Крім того, період із квітня до жовтня є ключовим для закачування щонайменше 13,2 млрд кубометрів природного газу до підземних сховищ України для використання в наступному холодному сезоні (Міністерство енергетики України, 09.04.2026). Як зазначалося вище, конфлікт на Близькому Сході спричинив різке зростання світових цін на газ, зокрема в Європі: з 31,96 євро (37,72 дол. США) за МВт·год 27 лютого до 61,85 євро (70,90 дол. США) 19 березня (TE, станом на 17.04.2026; РБК-Україна, 10.04.2026). **Оскільки Україна частково залежить від європейських ринків для формування необхідних запасів газу, підвищення цін уже робить сезон закачування дорожчим і призводить до скорочення обсягів імпорту** (KII, 06.04.2026; UEEX, 30.03.2026; ExPro Consulting, 01.04.2026). У результаті перед Україною постає вибір: або закуповувати імпорتنний газ за значно вищими цінами, або входити в зиму з недостатньо заповненими сховищами. Це особливо ризиковано, якщо внутрішній видобуток не зможе компенсувати зниження імпорту, зокрема через триваючі російські удари по газовій інфраструктурі. Така ситуація безпосередньо вплине на виробництво електроенергії та забезпечення тепlopостачання в холодний сезон 2026–2027 років.

Державне регулювання цін створює додаткове навантаження на постачальників газу, виробників електроенергії та промислових споживачів (Green Deal Ukraine, 10.2025; DiXi Group, 15.04.2026; KII, 06.04.2026). Постачальники природного газу зобов'язані продавати газ домогосподарствам і підприємствам тепlopостачання за фіксованими низькими тарифами, тоді як закупівля цього газу часто здійснюється за значно вищими цінами на міжнародних ринках. Паралельно затримки з укладанням нових контрактів можуть призвести до того, що Україні доведеться купувати газ пізніше — вже за ще вищими цінами (KII, 06.04.2026). Хоча домогосподарства частково захищені регульованими тарифами та іншими механізмами, що обмежують перекладання витрат на споживачів, **виробники електроенергії та частина промисловості змушені самостійно покривати зростання витрат, що може призвести до скорочення виробництва, зниження стабільності енергосистеми та збільшення кількості денних відключень електроенергії з боку постачальників** (UNIAN, 18.08.2022; ExPro Consulting, 04.03.2026; DiXi Group, 08.04.2026; KII, 06.04.2026).

Для подолання наслідків відключень електроенергії домогосподарства та критично важливі об'єкти (зокрема лікарні, водоканали та системи централізованого тепlopостачання) активно використовують генератори, що працюють на паливі. Оскільки Україна значною мірою залежить від імпорту пального, вона вразлива до коливань світових цін. **Хоча дефіцит пального в найближчі три–шість місяців малоімовірний, нестабільність ринку, спричинена конфліктом на Близькому Сході, вже призвела до зростання внутрішніх цін: зокрема, ціна на дизельне паливо зросла на 16% протягом перших двох тижнів конфлікту** — з 61,60 грн (1,42 дол. США) за літр 27 лютого до 71,60 грн (1,63 дол. США) 9 березня (KII, 06.04.2026; ТКІ, 09.03.2026). Унаслідок цього забезпечення роботи базових послуг стає дорожчим, що може змусити органи влади та постачальників послуг визначати пріоритети та тимчасово обмежувати окремі послуги для контролю витрат, особливо в періоди пікового навантаження.

Економіка та сільське господарство

Сільське господарство залишається ключовою галуззю економіки України: у 2024 році воно забезпечило 7,1% валового внутрішнього продукту (ВВП), а станом на 2021 рік у ньому було зайнято близько 14% робочої сили (WB, станом на 22.04.2026). Тому будь-які потрясіння в аграрному секторі мають ширші економічні наслідки. Хоча Україна безпосередньо не імпортує добрива з країн Перської затоки, зростання світових цін на добрива та паливо (дві основні складові витрат у сільському господарстві) вже підвищує витрати виробництва для українських фермерів у критичний період весняної посівної кампанії. Це може призвести до зниження врожайності та зростання цін на продукти харчування (Reuters, 27.03.2026).

Конфлікт на Близькому Сході спричинив різке подорожчання добрив у світі. Основні причини — блокування Ормузької протоки, через яку проходить близько третини світового експорту добрив, а також зростання цін на природний газ, що є ключовою сировиною для їх виробництва (FAO, 26.03.2026; S&P Global, 13.03.2026; FAO, 19.03.2026). Світова ціна на карбамід, який широко використовується як базовий орієнтир для азотних добрив, зросла приблизно на 50% з початку конфлікту (TE, станом на 20.04.2026; CNBC, 25.03.2026; IFPRI, 01.04.2026). Оцінки ситуації в Україні різняться: за одними даними,

наявних запасів добрив може вистачити для покриття базових потреб під час поточної посівної кампанії (з початку березня до середини травня), за іншими — запаси вже обмежені, і дефіцит може становити близько 220 тис. тонн (КІІ, 07.04.2026; ТКІ, 09.03.2026). За нинішніх високих світових цін Україні може бути складно імпортувати достатні обсяги добрив, що підсилює залежність від внутрішнього ринку, де ціни також зростають, а пропозиція обмежена (UNN, 05.03.2026). Уже в перші три тижні конфлікту ціни на добрива в Україні різко підвищилися: карбамід подорожчав на 43%, аміачна селітра — на 37% порівняно з попереднім роком (Euromaidan Press, 18.03.2026; Сторінка Українського клубу аграрного бізнесу у Facebook, 17.03.2026). **У відповідь фермери можуть скорочувати використання добрив — що може призвести до втрати врожаю на рівні 15–20% — або переходити на культури, які потребують менше ресурсів** (Сторінка Українського клубу аграрного бізнесу у Facebook, 17.03.2026; ТКІ, 26.03.2026). Найбільше це може вплинути на культури, що потребують значних обсягів добрив, зокрема кукурудзу та пшеницю, які також є важливими для виробництва кормів у тваринництві та птахівництві (CES, 16.04.2026). **У підсумку ці фактори, ймовірно, призведуть до подальшого зростання цін на продукти харчування для населення** (Interfax, 19.03.2026; FEWS NET, станом на 20.04.2026).

Зростання цін на паливо, пов'язане з конфліктом на Близькому Сході (див. розділ про енергетику вище), **також посилює фінансовий тиск на економіку України**. Хоча ціни частково знизилися, вони залишаються вищими, ніж до початку конфлікту: наприклад, станом на 22 квітня ціна дизельного пального становила 88,38 грн (1,99 дол. США) за літр порівняно з 61,60 грн (1,42 дол. США) 27 лютого (Міністерство фінансів, станом на 09.04.2026). Подорожчання дизельного пального підвищує витрати на посівну, збір урожаю та транспортування продукції, що додатково збільшує витрати фермерів, які вже стикаються з дорогими добривами. Це також впливає на витрати домогосподарств через подорожчання транспорту та товарів. У березні рівень інфляції зріс із 7,6% до 7,9%, частково через нестабільність на паливному ринку (TNV, 10.04.2026; НБУ, 10.04.2026; CES, 16.04.2026).

НАСЛІДКИ ДЛЯ ГУМАНІТАРНИХ ПОТРЕБ І ОПЕРАЦІЙ

Чотири чинники, розглянуті в цьому звіті (військовий і безпековий, дипломатичний, енергетичний та економічний), діють не ізольовано, а взаємодіють і разом посилюють тиск на Україну. Конфлікт на Близькому Сході не сформував ці проблеми з нуля, але посилює їх, взаємодіючи з уже наявними викликами в Україні.

Ключовим фактором, від якого залежить масштаб наслідків для України, є тривалість конфлікту на Близькому Сході. Якщо він завершиться швидко, цінова нестабільність може поступово зменшитися, а енергетичні ринки — частково стабілізуватися. У разі затяжного конфлікту тиск посилюватиметься одночасно за всіма напрямками: зберігатиметься дефіцит засобів протиповітряної оборони, увага міжнародної дипломатії й надалі відволікатиметься від переговорів щодо України, відновлення енергетичного сектору перед наступним холодним сезоном ускладнюватиметься, а високі ціни на добрива та паливо й надалі знижуватимуть врожайність. Водночас навіть у разі швидкого завершення конфлікту значні порушення глобальних систем і ринків навряд чи зникнуть одразу. Це означає, що **багато гуманітарних наслідків для України вже запущені і, ймовірно, посилюватимуться в найближчі три–шість місяців, навіть якщо конфлікт завершиться у короткостроковій перспективі**.

Шкода для цивільного населення та ризики захисту

Найбільш безпосередні наслідки скорочення запасів ракет-перехоплювачів стосуються безпеки цивільного населення. Зменшення постачання ракет для систем Patriot ще більше обмежить можливості української протиповітряної оборони, що підвищить імовірність прориву української оборони російськими балістичними ракетами і досягнення ними цілей. **Це збільшує ризики для цивільного населення у двох вимірах: по-перше, через прямі втрати внаслідок ударів по населених пунктах, і по-друге — через непрямі наслідки, пов'язані з руйнуванням критичної інфраструктури та перебоями в наданні базових послуг**.

Україна вже має обмежену кількість систем Patriot і змушена визначати пріоритети їх розміщення – насамперед для захисту великих міст, ключової енергетичної інфраструктури та важливих військових об'єктів. У результаті одні території та об'єкти захищені краще, ніж інші. У міру скорочення запасів ракет ці диспропорції, ймовірно, посилюватимуться: протиповітряна оборона дедалі більше зосереджуватиметься на обмеженій кількості пріоритетних цілей, а уряд України буде змушений ухвалювати ще складніші рішення щодо того, що саме захищати. Згідно з Планом гуманітарних потреб і реагування для України на 2026 рік (ПГПР), близько 2,74 млн осіб потребують екстреної допомоги після обстрілів (ОСНА, 13.01.2026). Якщо більша кількість російських ударів проходитиме крізь ослаблену систему протиповітряної оборони, гуманітарні потреби зростатимуть – зокрема у сфері тимчасового житла, грошової допомоги, продовольства та психосоціальної підтримки. **Повторні або особливо масові удари по інфраструктурі та великих населених пунктах також можуть спричинити короткострокове переміщення населення, коли люди змушені тимчасово залишати свої домівки через небезпеку або втрату доступу до основних послуг.**

Вплив на енергосистему та критичну інфраструктуру

Перебої в період ключового відновлення енергосистеми (квітень–жовтень) – чи через подальші російські удари, затримки з ремонтами або обмеження імпорту природного газу – можуть знизити готовність системи до холодного сезону (жовтень–березень), коли навантаження та вразливість є найвищими.

Окрім ризиків, пов'язаних із російськими повітряними ударами по критичній енергетичній інфраструктурі, описаних у попередньому розділі, тривало високі витрати можуть створювати додаткове фінансове навантаження на комунальні та сервісні підприємства, що потенційно знижує їхню спроможність закуповувати природний газ у період його закачування до сховищ. У таких умовах вони змушені обирати, які послуги підтримувати насамперед. **Зростання операційних витрат може призвести до скорочення виробництва електроенергії, особливо з огляду на те, що частина генеруючих потужностей уже виведена з експлуатації для ремонту та обслуговування. Це навряд чи спричинить негайний загальнонаціональний**

збій, але підвищує ризик регулярних локальних відключень, що негативно впливатимуть на охорону здоров'я, водопостачання, освіту, продовольчі системи та промисловість.

Водночас зростає залежність України від розподіленої та резервної генерації – передусім дизельних і паливних генераторів, які використовують лікарні, водоканали та системи централізованого тепlopостачання. Це напряму пов'язує стабільність надання послуг із ситуацією на глобальних енергетичних ринках. Такі рішення дають змогу підтримувати роботу систем під час відключень, хоча й на обмеженому рівні. Однак подорожчання пального робить їх експлуатацію значно дорожчою – як для постачальників послуг, так і для органів влади та гуманітарних організацій з обмеженими бюджетами. У результаті **установи можуть скорочувати години роботи, зосереджуватися лише на критичних функціях або тимчасово призупиняти менш пріоритетні послуги, особливо в періоди пікового навантаження чи різкого зростання цін.**

Сезонні чинники також посилюють ці ризики. **Влітку спека підвищує попит на електроенергію для охолодження, тоді як ремонтні роботи тимчасово зменшують доступні потужності. Це може порушувати роботу водопостачання, зберігання медичних препаратів і охолодження худоби в сільській місцевості. Водночас найсерйозніші наслідки, ймовірно, проявляться в холодний сезон, коли перебої з електро- та тепlopостачанням безпосередньо впливають на здоров'я та умови гігієни, особливо для літніх людей і осіб із хронічними хворобами, які є більш вразливими до тривалого впливу холоду** (ACAPS, 28.08.2025). Якщо фінансові обмеження посиляться або затримки з відновлювальними роботами накопичаться протягом літа, стійкість енергосистеми може знизитися напередодні холодного сезону, коли пошкодження інфраструктури, обмежені можливості адаптації та піковий сезонний попит суттєво збільшать масштаб, тривалість і наслідки перебоїв в енергопостачанні.

Засоби до існування та продовольча безпека

У сільському господарстві найбільш вразливими до зростання цін на добрива та паливо є комерційні господарства і дрібні виробники, які мають обмежені можливості покривати вищі витрати під час посівної кампанії. **Подорожчання безпосередньо впливає на виробничі рішення: частина фермерів скорочує використання добрив або переходить на менш ресурсомісткі культури, що може знизити врожайність ключових культур, насамперед кукурудзи та пшениці.**

Наслідки для засобів до існування є значними, зважаючи на те, що сільське господарство забезпечує близько 14% зайнятості в Україні (станом на 2021 рік) (WB, станом на 22.04.2026). Для багатьох домогосподарств воно є важливим джерелом продовольчої безпеки, однак зростання витрат і зниження врожайності, ймовірно, призведуть до скорочення доходів і ускладнять задоволення базових потреб у харчуванні. Вищі витрати також підвищують залежність фермерів від кредитування, але обмежений доступ до фінансування додатково знижує їхню спроможність підтримувати виробництво під час посівної, особливо в прифронтових районах, де безпекова ситуація обмежує ведення рослинництва і тваринництва.

Водночас зменшення обсягів виробництва може скоротити внутрішню пропозицію продовольства і спричинити зростання цін. Для споживачів ці фактори посилюються загальною інфляцією, що додатково знижує доходи та заощадження, особливо серед сільських і малозабезпечених домогосподарств, громад поблизу лінії фронту, внутрішньо переміщених осіб та домогосподарств, очолюваних жінками. **Важливо, що саме економічні чинники і засоби до існування суттєво впливають на рішення про переміщення (REACH, 19.01.2026 та 23.12.2025). Навіть помірне підвищення цін на базові продукти може послабити фінансову стійкість домогосподарств або змусити їх вдаватися до негативних стратегій виживання, особливо серед уразливих груп – населення прифронтових територій, малозабезпечених, сільських домогосподарств та ВПО (FEWS NET, станом на 20.04.2026). За даними опитування ФАО у липні 2025 року, понад 75% домогосподарств уже використовували такі стратегії – зокрема витрачали заощадження, брали позики або скорочували витрати на базові потреби, включаючи охорону здоров'я та освіти (FAO, 16.03.2026).**

Окрім цінових чинників, порушення ланцюгів постачання та ринків можуть обмежувати фізичну доступність продуктів в окремих регіонах, особливо в тих, що постраждали від бойових дій або вже мають ослаблену логістику. Це, своєю чергою, збільшує потребу в продовольчій допомозі та грошовій підтримці, обсяги яких уже недостатні для покриття потреб, особливо в постраждалих від конфлікту районах, через брак фінансування та складні умови доступу і безпеки (FEWS NET, станом на 20.04.2026).

У результаті це може призвести до зростання кількості людей, які потребуватимуть гуманітарної допомоги, особливо в сільській місцевості, де домогосподарства значною мірою залежать від агровиробництва і ринків, а також у містах, що приймають внутрішньо переміщених осіб.

Зовнішнє фінансування та бюджетний тиск

Україна також стикається з внутрішнім бюджетним тиском, пов'язаним із наслідками конфлікту на Близькому Сході. **Через збереження регульованих тарифів і обмежень цін на комунальні послуги зростання вартості енергоносіїв лише частково перекладається на споживачів, тоді як решту витрат покриває держава або енергетичний сектор, який уже має значне боргове навантаження (KII, 06.04.2026). Додатковий тиск на бюджет створюють цільові програми підтримки, зокрема компенсації витрат на паливо, спрямовані на пом'якшення впливу зростання цін на транспорт і енергію для населення (UNN, 20.03.2026). Водночас Україна значною мірою залежить від експорту аграрної продукції як джерела валютних надходжень і економічної стабільності: близько 80% врожаю йде на експорт. У 2025 році доходи від аграрного сектору, включно з поставками до країн Перської затоки, становили близько 10% ВВП (ТКІ, 26.03.2026). Тому зниження виробництва через подорожчання ресурсів і падіння врожайності може скоротити експортні доходи та послабити бюджетні резерви в умовах високих воєнних витрат (ACAPS, 31.12.2025).**

Зростання цін на енергоносії в європейських країнах також створює додаткове навантаження на бюджети держав-донорів ЄС, оскільки вони змушені збільшувати витрати на соціальну підтримку власного населення. Водночас потреби України у фінансуванні та залежність від зовнішньої допомоги зростають (UNN, 06.04.2026; Reuters, 09.04.2026; NYT, 19.03.2026). Очікується,

що дефіцит державного бюджету України у 2026 році становитиме близько 41,5 млрд дол. США; при цьому в першому кварталі 2026 року зовнішнє фінансування покрило лише 59% потреб на тлі зростання оборонних витрат (CES, 23.09.2025; CES, станом на 21.04.2026). Найімовірніший ризик полягає не в негайному скороченні підтримки з боку європейських донорів, а в посиленні конкуренції між допомогою Україні та внутрішніми бюджетними пріоритетами цих країн. Це особливо важливо з огляду на загальну потребу України у фінансуванні на рівні близько 52 млрд дол. США у 2026 році (Bloomberg, 27.03.2026). Хоча політична підтримка України серед ключових партнерів залишається високою і навряд чи зміниться найближчим часом, зростання внутрішніх бюджетних витрат у країнах-донорках може призводити до затримок у наданні нових або вже погоджених коштів, особливо якщо конфлікт на Близькому Сході затягнеться. У такій ситуації основний ризик полягає у здатності України одночасно фінансувати оборону та забезпечувати надання базових державних послуг і соціального захисту, які не можуть бути повністю покриті гуманітарною допомогою.